خبرها

سرمایه‌های متورق

عیسی خندان: آیا از پایین آمدن تعداد مشترکین همیشه افزاینده ماهنامه «تدبیر» نگران نمی شوید؟ خبر کاهش درآمد آگهی یک نشریه تخصصی دیگر چه؟ مدیریت اداره کل مطبوعات و خبرگزاری های داخلی البته کار سختی است. این اداره ۱۳ سال پیش نیز با همین ساختار و ترکیب یک دهم حجم بار موجود را تحمل می کرد. ۳۰۰۰ متقاضی مجوز نشریه، ۳۴۰۰ مجوز صادره، ۱۷۰۰ نشریه در حال انتشار و ۴۰۰ خبرگزاری.

وزارت ارشاد به کمک هیات نظارت در حوزه مطبوعات سه کار می کند: ۱ – صدور مجوز ۲ – نظارت بر مطبوعات ۳ – دادن سوبسید، البته سیاستگزاری آن محدود به این سه محور است. در سال های اخیر با گسترش دانشگاه ها و بازار کار کشور شاهد ظهور و گسترش پدیده‌ای به نام «مطبوعات تخصصی» هستیم که تعداد آنها به ۱۲۰۰ عنوان بالغ شده است. این نشریات الف – به دلیل تیراژ پایین از کمترین سهم یارانه (سهمیه کاغذ) برخوردارند.

ب – جایگاهی در دکه های مطبوعاتی ندارند.

ج – برعکس به نظارت علمی و پژوهشی (کیفی) نیاز دارند. مردم اغلب تصور می کنند که مطبوعات کشور همان است که در دکه ها می بینند. در حالی که تعداد کمی از نشریات کشور در دکه ها عرضه می شود. در آن دکه ها علاوه بر روزنامه ها غلبه با نشریات عامه پسند و غیرتخصصی است. نشریات تخصصی به دلیل ماهنامه یا فصلنامه بودن (کوچک بودن مقیاس تولید و سازمان) به نسبت بیشترین هزینه را برای سازماندهی و تولید متحمل می شوند. فشار زیاد اقتصادی بیشترین لطمه را به محتوا و کیفیت این نوع نشریات وارد می کند. آنچه در ماه های اخیر به مشکلات این نشریات اضافه کرده کاهش درآمد آگهی و فروش به دلیل حذف هزینه خرید نشریات از طرف نهادهای دولتی از جمله بانک ها است که حیات تعدادی از نشریات تخصصی باسابقه و کیفی (سرمایه های مکتوب) را تهدید می کند. چنین وضعیت نگران کننده‌ای تدابیر جدی تری از طرف وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی را طلب می کند. در چنین شرایطی نه می شود سازمان های دولتی را مجبور به تغییر سیاست صرفه جویانه در زمینه دادن آگهی یا خرید نشریات کرد و نه می توان از بخش خصوصی انتظار بیشتری داشت. راه حل در باز کردن راه و بسترسازی برای عرضه نشریات (توزیع) است. چیزی که بزرگترین معضل و چالش نشریات تخصصی به حساب می آید و حل آن فقط با حضور و پشتیبانی جدی وزارت ارشاد و با ایجاد فایل مطبوعات تخصصی مستقل از نشریات یومیه ممکن است.

مجتمع مطبوعات تخصصی کشور

صفارهرندی: همه خبرنگاران بیمه می‌شوند

صفارهرندی وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی از بیمه شدن همه خبرنگاران و روزنامه نگاران و جامعه مطبوعاتی کشور حداکثر تا سه سال آینده خبر داد. حسین صفارهرندی شنبه شب در مراسم گرامیداشت خبرنگار و جامعه مطبوعاتی کشور و تجلیل از خانواده های شهدای اصحاب رسانه در تالار وحدت تهران افزود: برنامه هایی در دست اقدام داریم تا برخی از مشکلات عمده خبرنگاران از جمله مسکن و وام آنان را برطرف کنیم که نقدترین این برنامه ها بیمه کردن این قشر پرتلاش جامعه است. وی درباره قرار گرفتن شغل خبرنگاری در ردیف مشاغل سخت و زیان آور و استفاده خبرنگاران و روزنامه نگاران از مزایای قانونی این گونه شغل ها از جمله بازنشستگی با ۲۰ سال سابقه کار گفت: این مورد نیز از نظر ما امری تمام شده است و فقط بایستی برخی موارد قانونی جزیی آن برطرف شود تا این قانون به اجرا درآید. صفارهرندی خاطرنشان کرد، در مورد تامین مسکن برای خبرنگاران هم با وزارت مسکن و شهرسازی مذاکره شده و هماهنگی لازم به عمل آمده است و این وزارتخانه نیز در این زمینه از هیچ گونه کوششی دریغ نخواهد کرد. وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی در ادامه با تاکید بر رفع موانع روحی روانی پیش روی خبرنگاران و روزنامه نگاران در عرصه اطلاع رسانی گفت: این موانع ممکن است از طرف خود خبرنگار یا جامعه و یا مسئول کم تحملی در انتقاد کردن خبرنگار یا روزنامه نگار به وجود آید. من از طرف مسئولان دولتی می توانم این قول را بدهم که اگر انتقادها سازنده و دلسوزانه و با امر به معروف و نهی از منکر همراه باشد، هیچ مشکلی به وجود نخواهد آمد. وی همچنین تاکید کرد، انتقادها باید واقعی باشد و موجب تخریب افراد و اشخاص جامعه نشود و در صورتی که تهمت و دروغ پردازی در انتقاد نباشد، به طور قطع طرف های مورد انتقاد به ویژه دولتمردان از آن استقبال خواهند کرد. صفارهرندی اضافه کرد، خبرنگاران نیز نباید خود را مبری از انتقاد بدانند و در مواردی هم لازم است آنها خود را آماده نقدپذیری کنند. پیش از سخنان حسین صفارهرندی، وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، پرویز اسماعیلی دبیر کل انجمن روزنامه نگاران مسلمان و مسئول برگزاری مراسم مطالبی درباره مشکلات خبرنگاران و روزنامه نگاران مطرح کرد و به نمایندگی از جامعه مطبوعاتی و خبرنگاران کشور از مسئولان مربوطه خواست برای رفع این مشکلات بیش از پیش گام بردارند. وی عمده ترین این مشکلات را مشکلات معیشتی از جمله مسکن، بیمه خبرنگاران و قرار گرفتن این شغل در ردیف مشاغل سخت و زیان آور برشمرد و خواستار قانونمندی دقیق و هرچه سریع تر برای رفع این معضلات شد. در پایان مراسم گرامیداشت خبرنگار، از خانواده های شهدای اصحاب رسانه از جمله شهدای حادثه سقوط هواپیمای سی ۱۳۰ و شهدای دیگر رسانه ها با اهدای هدایایی تجلیل شد. در این مراسم علاوه بر وزیر فرهنگ و ارشاد اسلامی، نمایندگان کمیسیون فرهنگی مجلس شورای اسلامی، مسئولان شورای شهر تهران، مشاور فرهنگی رئیس جمهور، خبرنگاران و روزنامه نگاران رسانه های مختلف از جمله صدا و سیما و مطبوعات حضور داشتند.

وقتی خبرنگاران تیتر یک می‌شوند

بهترین تیتر خبری در خصوص روز خبرنگار ویژه روزنامه نگاران و فعالان عرصه مطبوعاتی برگزار می شود. در این مسابقه از خبرنگاران و روزنامه نگاران خواسته شده است که فرارسیدن روز خبرنگار را در قالب یک تیتر خبری که می تواند از طریق رسانه ها منتشر شود، انتخاب کرده و در این مسابقه شرکت دهند. هدف سایت خبری تحلیلی «خبرنگار» که بانی این مسابقه روزنامه نگاری است، بررسی توان نگارش خبری خبرنگاران ایرانی در رسانه های مختلف است.

روزنامه‌ای به معنای زندگی

زهرا بزرگ‌زاده شهدادی

درمیان مطبوعات فرامنطقه‌ای عربی که در اروپا به چاپ می‌رسند، نشریات متعلق به کشور عربستان سعودی سهم عمده‌ای را در اختیار دارند. این کشور توانسته است برای خود نوعی امپراتوری رسانه‌ای را به‌وجود آورد که در منطقه خاورمیانه تقریباً بی‌نظیر است. یکی از مهمترین نشریات متعلق به پادشاهی سعودی که در انگلستان به چاپ می‌رسد، روزنامه «الحیات» است. این روزنامه فرامنطقه‌ای، از لحاظ ارزش‌های تولیدی بسیار مدرن، مجهز به ماهواره و دستگاه‌های کامپیوتری است. الحیات که از نظر لغوی به معنای «زندگی» است، مهمترین روزنامه بین‌المللی در کشورهای عرب‌زبان محسوب می‌شود. این روزنامه، آرمان خود را ارائه گزارش‌ها و نقطه نظرهای مستقل می‌داند که تحقق این هدف باعث افزایش اعتبار آن به عنوان بانفوذترین و معتبرترین رسانه در عرصه مطبوعات عرب و در مقایسه با سایر روزنامه‌های عرب‌زبان شده است. روزنامه الحیات روزنامه قوم پراکنده عرب و تریبون جناح چپ یا روشنفکران لیبرالی است که در آرزوی مطرح کردن خود به عنوان قومی بزرگ هستند. این روزنامه علاوه بر انتشار مقالات طرفدار غرب و طرفدار سعودی درباره این شبه‌جزیره عربی، عقاید گوناگون در زمینه دیگر مسائل منطقه‌ای را نیز منتشر می‌سازد.

الحیات به عنوان یک روزنامه عرب‌زبان مستقل، در لندن چاپ و در سطح جهان به صورت روزنامه صبح توزیع می‌شود. این روزنامه همزمان با لندن در ریاض، فرانکفورت، قاهره، بحرین، بیروت و نیویورک نیز منتشر می‌شود. موسسه الحیات مجهز به دستگاه‌های تمام‌کامپیوتری و آخرین تکنولوژی گردآوری خبر، طراحی، ارسال ماهواره‌ای و تکنولوژیکی است. شمارگان انتشار آن در مجموع بین ۱۶۰ تا ۱۷۰ هزار نسخه در روز است. روزنامه الحیات، نویسندگان و روزنامه‌نگاران برجسته عربی را در استخدام خود دارد که بیشتر آنان دارای تجارب حرفه‌ای وسیع در خارج و داخل کشورهای عربی و آشنا به دو یا سه زبان هستند. ادوارد سعید، فهمی هویدی، حسن فحص، زهیر قصیباتی، جلال امینی و محمد نون از جمله نویسندگانی هستند که در صفحات اندیشه روزنامه الحیات مطلب می‌نویسند. دفتر مرکزی این روزنامه در لندن قرار دارد اما دارای دفاتر بین‌المللی و خبرنگارانی مستقر در مناطق مختلف جهان نیز است. مهمترین دفاتر الحیات در بیروت، قاهره، ریاض، منامه، پاریس، واشینگتن، مسکو، جده و دمشق قرار دارد که در آنها دارای روزنامه‌نگاران تمام‌وقت بوده و در تمامی کشورهای عربی و بیشتر پایتخت‌های جهان نیز دارای خبرنگار مقیم است. به مددکار این روزنامه‌نگاران، الحیات به عنوان روزنامه‌ای با فراگیرترین، قابل اعتمادترین و کامل‌ترین پوشش خبری در جهان عرب معروف شده است. از مهمترین صفحات روزنامه الحیات صفحه‌ای است که به رهبران سیاسی عرب و تحلیلگران اختصاص دارد و در موقعیت‌های خاص زمانی نیز دارای میهمانانی از میان مفسران اروپایی، آمریکای و روسی است. در میان صفحات این روزنامه بخش بازرگانی آن توجه ویژه خوانندگان را به خود جلب کرده است. این صفحه به وسیله خبرنگاران اقتصادی که به گزارش‌های خبری روزنامه فایننشال‌تایمز لندن، دسترسی انحصاری دارند، تغذیه می‌شود و حاوی فهرست کامل سهام و شاخص‌های بازار جهان عرب است. عنوان این صفحه «روزنامه‌ای در درون یک روزنامه» است. مهم‌ترین وجه مشخصه روزنامه الحیات این است که در آن ترجمه جایی ندارد و اگر حتی مقاله‌ای از یک نویسنده خارجی چاپ‌شود به صورت ترجمه نیست.

در قسمت بالای صفحه نخست‌وزیر لوگوی روزنامه الحیات، شعار معروف «ان الحیاه عقیده و جهاد» نقش بسته است.

■ **تاریخچه**

روزنامه الحیات در ۲۸ ژانویه ۱۹۴۶ در بیروت تاسیس شد و به سرعت به یکی از مشهورترین و معتبرترین نشریات جهان عرب تبدیل شد. بنیانگذار و سردبیر این روزنامه «کامل مروه» بود که در سال ۱۹۶۶ در دفتر کار خود به قتل رسید. اولین شماره روزنامه الحیات، در پایان جنگ جهانی دوم و در آستانه بیرون رفتن نیروهای فرانسه از لبنان، به عنوان پنجاه و ششمین روزنامه در لبنان منتشر شد. روزنامه الحیات از همان بدو تاسیس، دیدگاهی مستقل و پایگاه معنوی و مالی استواری داشت و از نظر خبر و گزارش مورد اطمینان بود و خوانندگان فراوانی داشت. نخستین سرمقاله آن با عنوان «قل کلمتک وامش» (حرفت را بزن و برو) با امضای کامل مروه، صاحب امتیاز و سردبیر آن به چاپ رسید. کامل مروه زبان‌های انگلیسی، آلمانی و فرانسه را به خوبی می‌دانست و هنگامی که این روزنامه را تاسیس کرد، تنها ۳۱ سال داشت، اما از پشتوانه چهارده سال کار مطبوعاتی برخوردار بود. وی کار مطبوعاتی خود را در سال ۱۹۳۲ در سن هفده‌سالگی در روزنامه «النداء»، ارگان حزب «حزب النداء القومی» متعلق به «ریاض الصلح»، رئیس نخستین حکومت لبنان مستقل، در سال ۱۹۴۳ آغاز کرد. او تا سال ۱۹۳۷ که مقام‌های کشور قیم یعنی فرانسه این روزنامه ملی و استقلال‌جو را تعطیل کردند، به کار نویسندگی و دبیری در این روزنامه و رسیدگی به کار نشر آن ادامه داد. در این سال مروه به دعوت «جبران تویني» صاحب امتیاز روزنامه النهار به این روزنامه منتقل شد. مروه در سال ۱۹۳۹ به همراه یکی از برجستگان مطبوعات ادبی به نام «فواد حبیش»، هفته‌نامه «الحرب الجدیده المصوره» را منتشر ساخت که با استقبال زیادی روبه‌رو شد. او در سال ۱۹۴۱ مجبور به ترک لبنان شد و در سال ۱۹۴۶ پس از بازگشت، روزنامه الحیات را تاسیس کرد. مروه تحریریه روزنامه خود را برعهده پنج نفر که خود ششمین آنها بود، واگذار کرد و در گزینش هیات تحریریه روزنامه، به مذهب هیچ‌گونه توجهی نکرد و با این که خود شیعه بود، اعضای هیات تحریریه را از مسلمان سنی و شیعه و مسیحی انتخاب کرد. یکی از این افراد حسین مروه از خویشان او بود که از نظر اعتقادی، لائیک بود ولی اعتقادات خود را در مورد ضدیت با دین مطرح نمی‌کرد و کامل مروه هیچ مشکلی ندید که از او در تحریریه استفاده کند. وی همچنین از برخی برجستگان جنبش ملی عرب از جمله ریاض الصلح، طه الهاشمی، رشید عالی الکیلانی، جمیل مردم‌بک، سعدالله الجابری و اکرم زعیتر که به عنوان «نویسنده بزرگ عرب» معرفی شد، خواست تا در رویدادهای بزرگ برای الحیات مقاله بنویسند.

■ **سیاست‌های «کامل مروه»**

کامل مروه و روزنامه الحیات تلاش داشتند که برای روزنامه‌نویسی و سیاست معیار مشترکی بیابند و آن معیار به گفته او این بود که اصل رویدادها مشخص شوند و ریشه‌ها و حقایق از رویدادهای گذرا و از صور ظاهری آنها جدا شوند. او برنامه سیاسی و مطبوعاتی خود را در بیستمین سالگرد انتشار روزنامه‌اش در سال ۱۹۶۶ چنین خلاصه کرد: آگاه کردن مردم عرب به حقایق و پیامدهای سیاسی و اقتصادی و جهانی استقلال. او از همان شماره نخست در سرمقاله، روزنامه را به یک جنبش اصلاح‌طلبانه گستاخ برای حل مشکلات داخلی با «ذهنیت کشوری مدرن» و نه با «ذهنیت حکومتی» فرا خواند.

طی سال‌های نخست روزنامه الحیات، اخبار احزاب سیاسی و سازمان‌های جوانان، اخبار نوسان‌های اقتصادی و مالی، مسائل مذهبی، دستگاه‌های اداری، نظامی، مسائل رسانه‌ای و ارتباطات و . . . را همراه با تفسیر منتشر می‌کرد. همچنین برای اخبار عربی و منطقه‌ای و جهانی فضای زیادی را در روزنامه اختصاص می‌داد. چه‌بسا در صفحه اول خود، فقط به یک خبر می‌پرداخت. از سال ۱۹۵۰ این روزنامه خبر و تفسیر را از هم تفکیک کرد به طوری که ستونی با عنوان «همراه با سیاست جهانی» را به یکی از دبیران خود به نام «باسیل دقاق» واگذار کرد. در بخش دیگری نیز با عنوان «دنیا العرب – جهان عرب» به تفسیر رویدادهای جهان عرب می‌پرداخت. به این ترتیب الحیات تبدیل به روزنامه‌ای خبری و تفسیری شد. جدا کردن خبر و تفسیر از دلایل برجسته شدن این روزنامه در آن تاریخ بود. کامل مروه در زمینه چاپ نیز به نوآوری‌هایی دست زد از جمله عنوان روزنامه را به رنگ سرخ درآورد و تعداد صفحات روزنامه را از چهار به هشت صفحه افزایش داد. همچنین برای بالا بردن درآمد روزنامه از یکی از پیشگامان کار آگهی در لبنان یعنی «منیر طقشی» دعوت کرد تا برای روزنامه آگهی جمع‌آوری کند. از این رو منیر طقشی نخستین مدیر آگهی یک روزنامه لبنانی شد. تا سال ۱۹۶۶ تعداد نویسندگان، ویراستاران و خبرنگاران روزنامه الحیات در لبنان به هشتاد نفر رسید و در رده موسسه‌های فرهنگی بزرگ که در آن هنگام شمار آنها کم بود، قرار گرفت. مروه یکی از نخستین روزنامه‌نگاران عرب بود که به نقش سیاست‌های منطقه‌ای در شکل دادن به سیاست‌های عربی وجهت دادن به آنها توجه می‌کرد از این رو از روزنامه‌نویسان کارآزموده بومی در پاکستان و ترکیه، تونس، عمان، عربستان، عراق و اردن بالا رفت و شمارگان آن در لبنان به هشت هزار نسخه و در سه کشور مذکور در مجموع به هفده هزار نسخه رسید.

کامل مروه در ۱۶ مه ۱۹۶۶ با اسلحه یک جوان بیروتی که دارای گرایش ناصری بود، ترور و کشته شد. روزنامه الحیات پس از ترور کامل مروه با نظارت بیوه وی و معاونت «زهدی الجافر» روزنامه‌نویس سعودی و سپس با معاونت بکر فرزند کامل مروه تا سال ۱۹۷۶ که دستخوش تعطیلی شد، به کار خود ادامه داد. در این سال یعنی ده سال بعد از مرگ کامل مروه، وقتی جنگ داخلی لبنان شروع شد و در لبنان دیگر تحمل مطبوعات آزاد وجود نداشت، انتشار آن متوقف شد. در سال ۱۹۷۶ به دنبال رویدادهای سیاسی عربی و جنگ‌های داخلی و عربی و منطقه‌ای، مطبوعات لبنان نیز تحت تاثیر قرار گرفتند. بسیاری از خوانندگان روزنامه الحیات که از آگاهان و برگزیدگان اجتماعی و سیاسی بودند، مجبور به ترک لبنان شدند در نتیجه روزنامه الحیات ارتباط خود با مخاطبینش را از دست داد و انتشار آن متوقف شد. این وقفه در انتشار، دوازده سال به طول انجامید و در نوامبر ۱۹۸۸ روزنامه الحیات با حضور جمیل فرزند کامل مروه و گروهی از دوستان کامل مروه در هیات تحریریه آن، انتشار مجدد خود را در لندن آغاز کرد.

■ **الحیات در دوره جدید**

در سال ۱۹۸۸ روزنامه الحیات مجدداً در لندن شروع به انتشار کرد و اعتبار خود را به خاطر انتشار اخبار موثق و دیدگاه‌های مستقل در عرض یک سال دوباره برقرار کرد.

بخش عمده مالکیت روزنامه الحیات در سال ۱۹۹۰ در دست خالدبن سلطان‌بن عبدالعزیز شاهزاده عربستان سعودی قرار گرفت. او ۷۰درصد سهام الحیات را خرید و ۲۵درصد آن نیز در مالکیت جمیل مروه باقی ماند. مشارکت این دو ناشر قدیم و جدید، تداوم روزنامه الحیات را بر سنت‌های پیشین خود تضمین کرد که همان دقت و امانت در نقل خبر و افزایش منابع و سنجش آنها با یکدیگر بود. الحیات استقلال سیاسی خود را نیز با گزینش حدود صد روزنامه‌نگار حرفه‌ای تضمین کرد. تعداد دفاتر روزنامه هنگام ازسرگیری انتشار چهار بود که همه در کشورهای عربی بودند اما تعداد آنها به۱۲ دفتر در کشورهای بزرگ اروپایی، آمریکایی و کشورهای عربی رسید. بدین ترتیب شمار نویسندگانی که به گونه‌ای با الحیات با نوشتن گزارش همکاری می‌کردند، در دو سال نخست پس از شروع دوباره به کار به ۱۶۰۰ نفر رسید. فروش روزنامه در هر روز از هفت روز هفته (بدون تعطیلی) به سی هزار نسخه رسید. کشورهای عضو بازار مشترک اروپا که محل کوچ نخبگان عرب هستند در بالای لیست فروش روزنامه قرار داشتند و فروش روزنامه در آنها روزانه به ۱۲ هزار نسخه می‌رسید. عربستان سعودی با ۸ تا ۱۰ هزار نسخه رتبه دوم را دارا بود و مصر با ۳ هزار نسخه، سومین بازار فروش این روزنامه محسوب می‌شد. درآمد این روزنامه طی سه سال نخست از راه آگهی حدود ۴ میلیون دلار آمریکا بود. خالدبن سلطان به عنوان صاحب امتیاز جدید روزنامه الحیات، «جهاد الخازن» را به سمت رئیس هیات تحریریه روزنامه منصوب کرد. جهاد الخازن فلسطینی و مدتی سردبیر روزنامه «الشرق الاوسط»، متعلق به عربستان سعودی بود. خالد بن سلطان طی بیانیه‌ای در سال ۱۹۹۰ اصول کار روزنامه الحیات را چنین اعلام کرد: رسالت مطبوعات، انتقال اطلاعات درست و راست با ارائه تحلیلی علمی است. این روزنامه باید همچنان یک روزنامه عربی آزاد و مستقل باشد.

اما واقعیت این است که خالد بن سلطان در نظر داشت از این روزنامه در جهت تحکیم قدرت سیاسی خود در پادشاهی عربستان سعودی استفاده کند. در سال ۱۹۹۳ هنگامی که مجله «تایم» آمریکا، شاه فهد را به عنوان مرد سال انتخاب کرد و روزنامه الحیات طی مقاله‌ای این اقدام را مورد انتقاد قرار داد حکومت سعودی این مقاله را به عنوان ضربه‌ای علیه پادشاهی سعودی تلقی و توزیع روزنامه الحیات را به مدت ۳۰ روز در عربستان ممنوع کرد. تا سال ۱۹۹۹ تعداد دفاتر روزنامه الحیات به ۱۲ رسید و ده‌ها گزارشگر نیز در سراسر جهان داشت که برای روزنامه گزارش می‌فرستادند. دفتر روزنامه الحیات در طول دهه گذشته تلاش کرد دایره‌های اخبار سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، علمی و ورزشی خود را افزایش دهد. در حال حاضر این روزنامه دارای بخش‌های سیاسی، فرهنگی، تجاری، تبادل‌نظر، ورزش و ضمایم هفتگی است. مهمترین ضمایم هفتگی آن عبارتند از: تیارات (ضمیمه سیاسی)، آفاق (ضمیمه فرهنگی)، الشباب(جوانان)، المجتمع(جامعه) و المراه(زن)، تراث(میراث)، اسره(خانواده)، صحافه‌العالم (مطبوعات جهان) و السینما. تعداد صفحات روزنامه نیز از ۱۲ صفحه به ۲۸ صفحه افزایش یافته است. صفحات سیاسی و گزارشی در ابتدای روزنامه قرار دارد، سپس صفحات اندیشه و تحقیقات میدانی و منطقه‌ای، اقتصادی، ورزشی و در نهایت صفحه آخر قرار می‌گیرد. اکنون موسسه «دارالحیات» آنچنان توسعه یافته که علاوه بر روزنامه، مجله هفتگی «الوسط» و مجله «لها» مخصوص زنان و مجله مشهور «الرجال» مخصوص مردان را نیز زیر پوشش خود دارد. همچنین این روزنامه با شبکه تلویزیونی «ال‌بی‌سی» لبنان ارتباط تنگاتنگی دارد. به این ترتیب می‌توان به صراحت گفت که روزنامه الحیات امروز توانسته است، آنچه را که پس از ترور بنیانگذارش از دست داده بود، جبران کند. کار تولیدی، مستقل و حرفه‌ای الحیات موجب شده تا طی پنجاه سال گذشته این روزنامه به یکی از منابع خبری معتبر در جهان تبدیل شود. علاوه بر گزارش‌های سیاسی دقیق و به‌روز، پژوهش‌ها و مصاحبه‌های کم‌نظیر، این روزنامه را در صدر نشانده است. توجه ویژه به جریانات اسلام‌گرا، از بن لادن گرفته تا جریانات سیاسی و دینی تشیع، این روزنامه را در کار خود منحصر به فرد کرده است. پایگاه خبری و اطلاع‌رسانی الحیات در جهان عرب آنچنان اهمیتی دارد که به طور مثال «طرح خاورمیانه بزرگ» ابتدا در این روزنامه چاپ شد و سپس به اطلاع دولتمردان عرب و غیرعرب رسید. روزنامه الحیات همواره پیشتاز جریانات نوگرا و روشنفکری عرب بوده است و از بیان حقایق واهمه‌ای به خود راه نداده است و شاید به همین دلایل بوده است که در سال ۱۹۹۷ چندین بمب پاکتی به دفاتر روزنامه در لندن، ریاض، واشینگتن و نیویورک رسیده و منفجر شد ولی کسی یا گروهی مسئولیت آن را برعهده نگرفت. هم‌اکنون الحیات روزنامه‌ای است که روشنفکران و طبقه متوسط آن را می‌خوانند و روزنامه پیشرفته‌ای است که پلورالیسم در آن تا حد زیادی مد نظر قرار می‌گیرد. الحیات تنها روزنامه مهم در عربستان سعودی محسوب می‌شود و گزارش‌هایی را چاپ می‌کند که در روزنامه‌های داخل عربستان به چاپ نمی‌رسد. مسائل مربوط به بنیادگرایی اسلامی و چپ‌گرایان نیز توسط نویسندگان الحیات، در این روزنامه مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد. در حال حاضر سردبیر این روزنامه «غسان شربل» و معاون او «عبدالوهاب بدرخان» است. این روزنامه مانند سایر روزنامه‌های فراملیتی تعطیلی ندارد و روزهای تعطیل هم منتشر می‌شود.

روزنامه‌نگاری و محدودیت‌های آن

روشنک یارمحمدی: حرفه‌ای گرایی در عرصه روزنامه‌نگاری عمدتاً از سال ۱۸۳۰ در اروپا و آمریکا با کم‌رنگ شدن و اضمحلال روزنامه‌نگاری مسلکی آغاز شد و تدریجاً ابعاد آن نه تنها در اروپا و آمریکا بلکه در سراسر جهان گسترش یافت.

تا آنجا که به عنوان الگوی مسلط روزنامه‌نگاری به برنامه‌های آموزشی مدارس و دانشگاه‌های روزنامه‌نگاری در غرب و سپس کشورهای اسلامی راه یافت و تکامل پیدا کرد. به اعتقاد والتر لیپمن «حرفه‌ای گرایی فزاینده، مهمترین تحول اساسی در عرصه روزنامه‌نگاری است که از زمان رهایی مطبوعات از کنترل دولت‌ها و سانسور شکل گرفت. چرا که حرفه‌ای گرایی در وجدان روزنامه‌نگاران، حس تعهد را برای دنبال کردن حقیقت که مستقل و فراتر از تمامی تعهدات دیگر است بیدار می‌کند.»

روزنامه‌نگاری حرفه‌ای در جست‌وجوی فضای باز سیاسی و شرایط آزاد به منظور انجام هر چه بهتر فعالیت حرفه‌ای و نیز در پی تحقق یافتن و تامین حقوق روزنامه‌نگاران و ایجاد یک فضای رقابتی در زمینه اطلاع‌رسانی و همچنین درصدد کاستن از میزان دخالت دولت‌ها در کار روزنامه‌نگاران و تامین استقلال حرفه‌ای است. بنابراین در عصر حاضر گریز و گزیری از روزنامه‌نگاری حرفه‌ای نیست.

■ **روزنامه‌نگاری حرفه‌ای**

روزنامه‌نگاری حرفه‌ای، دقیقاً با سطح سواد و فرهنگ یک اجتماع و نظام حکومتی آن ارتباط مستقیم دارد. نظام حکومتی مردم‌سالار، شایسته‌گرا و کثرت‌گرا به قواعد دموکراسی تن داده و بی‌تردید به مطبوعات به چشم مکمل خود می‌نگرد. چنین سیستمی مطبوعات را نه بیانگر اقدامات دولت و توجیه‌کننده آن بلکه نهادی اطلاع‌رسان می‌داند که حد واسط حلقه قدرت و مردم است. این تلقی از روزنامه‌نگاری، خیابانی دوطرفه را می‌ماند که از سویی انتظارات، مطالبات، توقعات و اطلاعات را از مردم گرفته و به نهاد قدرت می‌رساند و از سوی دیگر عملکرد نهاد قدرت و وابستگان آن را نیز به گوش مردم می‌رساند. بدیهی است در این تعامل صادقانه، نتیجه، رشد و تکامل اجتماعی است.

■ **بسترسازی برای توسعه روزنامه‌نگاری حرفه‌ای**

در واقع روزنامه‌نگاری حرفه‌ای برای رشد خود و تاثیرگذاری بر تحولات سیاسی – اجتماعی جوامع نیازمند ایجاد بستری مناسب در سه حیطه است: ۱ – نخبگان سیاسی و نگرش آنها به نقش و کارکرد مطبوعات. ۲ – قانون و فضایی که برای فعالیت سالم روزنامه‌نگاران فراهم می‌سازد. ۳ – آموزش، که مسئولیت اصلی در تربیت نیروی انسانی کارآمد برای این عرصه را عهده‌دار است.

در صورتی که نخبگان حاکم بر عرصه سیاست نسبت به نقش و کارکرد مطبوعات نگرش مثبت داشته باشند و روزنامه‌نگاران را افرادی نافرمان و مسئله‌ساز قلمداد نکنند که حکومت باید دائماً مراقب اعمال و رفتارشان باشد، روزنامه‌نگاری حرفه‌ای زمینه‌ای برای رشد خواهد یافت. اما تا زمانی که نخبگان حکومتی در عرصه قانونگذاری برای مطبوعات، قوانین محدودکننده وضع کنند و جلوی آزادی آنها را بگیرند روزنامه‌نگاری حرفه‌ای در مرحله طفولیت خود همچنان باقی خواهد ماند و هرگز رشد و بالندگی نخواهد داشت. در مورد نقش قانون نیز باید گفت، تنظیم فعالیت روزنامه‌نگار و رابطه وی با نهاد قدرت بر عهده قانون است. قانون، حاکم بر رفتار شغلی صنف روزنامه‌نگار با اقتضائیات خاص آن است و سلطه مقررات بر این رفتار و تنظیم آن در رابطه با نهاد قدرت، ایجاب می‌کند که به روزنامه‌نگاری به مثابه یک حرفه نگریسته شود. به عبارت دیگر امید بستن به روزنامه‌نگاری حرفه‌ای بدون تدوین و تصویب قوانین مترقی و حمایت‌گر امید عبثی خواهد بود. بنابراین قانون، زمینه و وسیله حرفه‌ای شدن روزنامه‌نگاری است. روزنامه‌نگاران حرفه‌ای همه بر این نکته تاکید دارند که اندیشه درباره روزنامه‌نگاری حرفه‌ای، بی‌شک به حمایت‌های قانونی در این مقوله می‌انجامد. روزنامه‌نگاران قوانینی را که بدون رایزنی با ایشان و بدون توجه به ضرورت‌های عینی حرفه روزنامه‌نگاری تصویب می‌شود، محدودکننده حرکت‌های پویای روزنامه‌نگاران می‌دانند و معتقدند چنین قوانینی نه تنها مشکلی از جامعه مطبوعات حل نمی‌کند بلکه تهدیدی برای عموم جامعه و حق دسترسی آزادانه به اطلاعات به شمار می‌رود. قوانین مربوط به تامین آزادی‌های رسانه‌ای، هم در درون و هم در بیرون رسانه‌ها هنوز نیازمند اصلاح است. مثلاً در مورد قانون حق دسترسی به اطلاعات که اگر برای رسانه‌ها به تصویب برسد، مسئولان را به اجرای درست وظایف خود مجبور می‌کند. تصویب چنین قانونی به نقش نظارت رسانه‌ای بر نحوه اعمال قدرت معنای واقعی خواهد بخشید و از سوی دیگر کادرهای رسانه‌ها نیز ناچار خواهند شد صرفاً به اخبار خبرگزاری‌ها بسنده نکنند و در برابر مخاطبان خود پاسخگو باشند. در صورت تدوین این قانون به طور قطع فشارهای رسمی و غیررسمی در کار رسانه‌ای به حداقل می‌رسد و اساساً نقش روابط عمومی‌ها نیز دگرگون می‌شود و آنها از قالب گاردهای سازمانی به چارچوب کارگزاران ارتباطی سوق داده خواهند شد. حق دسترسی آزادانه به اطلاعات از جمله حقوقی است که در همه گردهمایی‌های جهانی مورد بحث قرار می‌گیرد. روزنامه‌نگاران خواستار حق کسب اطلاعات بدون مانع و پخش کامل و سریع آن هستند و سردبیران و مفسران نیز حق بیان آزادانه عقاید را می‌خواهند. حق آگاه شدن و شنیدن عقاید گوناگون در اصل حق هر شهروند است اما در عمل بستگی به آزادی روزنامه‌نگاران دارد. ضعف و فقر اطلاعات، روزنامه‌نگاری را نابود می‌کند. عدم دسترسی به اطلاعات کافی، کامل و روزآمد، روزنامه‌نگار را به یک بوروکرات مفلوک تبدیل می‌کند و در نهایت او را به کسی که کارش رونویسی از تلکس‌های خبرگزاری‌ها است تبدیل می‌کند. البته درست است که همه باید از حق کسب و انتشار اطلاعات و بیان عقاید برخوردار باشند اما به دلیل آنکه روزنامه‌نگاران در قبال قید و بندهای مقامات انتقادناپذیرند، چه بخواهند و چه نخواهند، خود را در خط اول دفاع از آزادی می‌یابند. در حیطه آموزش روزنامه‌نگاری که خود به شدت تحت تاثیر مستقیم نخبگان و قوانین حاکم بر فعالیت‌های مطبوعاتی است توجه به دو نکته ضروری است: ۱ – پیروی مراکز آموزشی از شیوه‌های آموزشی کارگاهی یک ضرورت حتمی و قطعی است. دانشجوی روزنامه‌نگاری در طول چهار سال آموزش دانشگاهی خود باید عملاً کار در تحریریه روزنامه را تجربه کند. این کار علاوه بر کارآمد کردن فارغ‌التحصیلان روزنامه‌نگاری، تاثیر انکارناپذیری در تحول کیفی مطبوعات و ارتقای جایگاه روزنامه‌نگاری حرفه‌ای خواهد داشت. ۲ – به‌روز کردن متون و شیوه‌های آموزشی و ایجاد یک رابطه اصولی بین مراکز آموزشی و سازمان‌های حرفه‌ای برای برخوردار ساختن جوامع از روزنامه‌نگاران کارآمد.

■ **نتیجه‌گیری**

نتیجه آنکه توسعه روزنامه‌نگاری حرفه‌ای نیاز به آموزش، آزادی دستیابی به اطلاعات، استقلال، بی‌طرف، رعایت عینیت، توازن و تعادل در گزینش و ارائه اطلاعات فضای باز سیاسی، عدم دخالت دولت‌ها و رقابت آزاد دارد. از سوی دیگر خود روزنامه‌نگاران نیز در ایجاد و گسترش این امر نقش عمده‌ای دارند. بنابراین روزنامه‌نگاران به عنوان نیروهای حرفه‌ای در این حیطه باید به چند اصل مهم توجه کنند: ۱ – کار حرفه‌ای انجام دهند که برای انجام این امر نیاز به آموزش مداوم دارند. ۲ – سعی کنند حمایت‌های قانونی را جلب کنند و برای تصویب قوانین لازم کوشا باشند. ۳ – برای داشتن انجمن صنفی یکپارچه تلاش کنند. ۴ – جامعه باید از کار روزنامه‌نگاران آگاه باشد به آن دلیل که در خیلی از موارد افراد نمی‌دانند روزنامه‌نگاران چه می‌کنند. ۵ – در توسعه فرهنگ آزادی مطبوعات و آزادی بیان بکوشند چرا که بدون وجود این فرهنگ روزنامه